

L'escola pública, un far per a navegants

Jordi Poquet,

responsable d'educació primària a l'ensenyament públic de l'STEI-i

Per ventura els qui em coneixeu d'haver-vos fet visites sindicals als vostres centres no vos resultarà massa estrany que no aprofiti les pàgines d'aquesta revista per llançar una diatriba o evocar alguna o altra consigna. Jo no en som de la frase fàcil o del lema simplista. De fet vull aprofitar l'avinentsa que em brinda aquesta publicació per reivindicar que el sindicalisme, precisament és més que un pur i vehement activisme, que la reflexió i la revisió crítica també formen, o haurien de formar part, del quefer sindical.

Tal volta ara més que mai, en aquesta travessa pel desert que és sempre una crisi, sigui un bon moment per revalorar i tractar de revalidar el nostre parer i la nostra determinació. En temps adversos com els actuals és quan afloren els dubtes, les temences, les inseguretats. És quan es posa a prova la valoració dels altres i, sobretot, la confiança i la fe en nosaltres mateixos i en la nostra feina. No és una qüestió d'haver de demostrar res, cadascú és qui és i com és. Cada agent i organització sindical han de ser jutjats per la seva trajectòria, pels seus errors i pels seus encerts, certament, però també per la seva perseverança, la seva coherència i, sobretot, pel seu compromís amb el que diuen representar i defensar. Al cap i a la fi, tots acabam

per haver de retre comptes amb el més sever de tots els jutges: un mateix.

Aquests anys d'experiència sindical m'han servit

per refermar la convicció que tot i la voràgine en la qual s'ha de bregar, dia rere dia, per la salvaguarda de qüestions tan prosaïques, però alhora tan vitals i bàsiques com els salaris i les condicions laborals, convé mantenir intacte aquell petit espai de reflexió, de debat de fons, sobre la nostra pròpia noció d'escola i d'educació. Repensar aquestes nocions de ben segur que ens ajuda a conjurar els possibles esculls i a retrobar el rumb respecte d'allà on volem anar. Tan important com fer coses és saber com i per què les feim. En aquesta mar de crisi, on les aigües semblen més procel·loses i embravides que mai, és més que pertinent posar de manifest la importància d'una redefinició i replanteig, no només conceptual o semàntic, de mots com escola, educació, societat, ciutadania, estat... si volem ser capaços de poder-nos ubicar en aquest nou i desconcertant teatre d'operacions que el mercat i el capital estan dissenyant per a l'escola i per a nosaltres els ensenyants.

Crec que en la ment de tots els que ens movem en l'àmbit escolar en general, i de l'ensenyament públic en particular, resulta més que evident que és precisament en el pronunciament sobre la planificació i la praxi de les polítiques en matèria d'educació on es delaten les veritables intencions dels dipositaris dels poders públics, i no tan públics, en relació al paper que ha de jugar l'escola en tant que institució educativa per antonomàsia. No cal haver d'entrar en judicis de valor per poder afirmar que és precisament en aspectes com la selecció d'atribucions dels òrgans educatius, la política d'infraestructures, de dotació de personal i recursos materials, o d'admissió i distribució de l'alumnat, on es fa evident el veritable tarannà de cadascun dels qui afirmam estar compromesos amb una escola i una educació públiques i de qualitat.



“...l'escola encara assumeix un paper destacat en la representació, la legitimació i l'administració del poder.”



Tal evidència ens hauria de posar sobre l'avís que l'escola encara assumeix un paper destacat en la representació, la legitimació i l'administració del poder. Però quin poder? Públic, privat, reglat, discrecional, participat, alienat, designat, referendat...? La definició d'aquesta relació entre escola i poder no només palesa quin model d'escola volem, sinó també quin model de societat tenim a la ment.

L'escola, com la resta de manifestacions i creacions humanes no és ni neutre ni innòcua. Pot resultar extraordinàriament útil però també extremadament perillosa. Convé recordar que el poder, prou gran encara, de construir, de créixer, d'integrar i conciliar però també d'assimilar, d'imposar, castrar i alienar són part constitutiva de la institució escolar. Des de l'escola es pot impulsar l'articulació d'un potent discurs de la identitat bé harmonitzat o bé enfrontat amb el discurs de l'alteritat. En aquests moments de crisi en què es fa més visible i present que mai la vella antinòmia entre individu i societat, en què la desafecció per la política i l'economia s'està estenent al conjunt de l'ordenament social, l'escola pot i ha de jugar el paper de balisa, de far, de flama nocturna i de fornal des d'on poder reunir i refer les dernes de l'esbocinada i malaguanyada consciència col·lectiva. És per això que en els temps que corren el debat i la reflexió profunda al voltant del paper i la raó de ser de l'escola no tan sols són convenients, sinó absolutament imprescindibles. Si fins ara l'escola havia servit per traçar les fites de quina havia de ser la relació de l'individu amb l'estat, és arribat el temps en que l'escola ha d'assumir el repte d'articular un marc de relació entre l'individu, la col·lectivitat i el mercat.

“...els qui ens sentim part integrant de l'escola pública ens trobam davant el difícil tràngol d'haver de fer front a una refinada amenaça.”



Perquè no hi ha dubte que si fins ara l'escola i l'educació eren una raó d'estat, darrerament semblen ser més una raó de mercat. Personalment som del parer que estam assistint a una defecció dels poders públics enfront dels poders privats, a una rendició de l'Administració enfront de la cúpula de la banca i de l'empresariat, i que l'escola ha deixat de ser vista com un poderós agent socialitzador per convertir-se, ras i curt, en quelcom susceptible de ser explotat a fi d'obtenir un rèdit econòmic més o menys immediat. El desmantellament de l'escola pública no és més que el primer acte d'un drama, l'argument del qual tracta del total desmantellament de la major part de la cosa pública.

Per als estudiosos de la política, l'estat és tot allò que s'oposa a la noció de societat civil. L'estat és el conjunt complementari de la societat civil. Tal volta comença a ser hora de pensar en una educació que no sigui ni una raó d'estat ni una raó de mercat, sinó una raó social i civil, si més no perquè l'escola ha estat i és, encara i malgrat tot, un agent civilitzador de primera magnitud. Malgrat ja no ens ho sembli, l'escola segueix essent un element generatriu de consciència cívica i d'identificació amb la ciutadania.



Després de veure el comportament dels poders públics en aquesta crisi, de presenciar com en comptes de posar peu fiter i plantar cara assumeixen la seva derrota per endavant i es lliuren a la indigna fi de devorar-se a si mateixos en un irremissible procés d'anorèxia sense retorn; no ens ha de venir de nou que triomfin les exigències del mercat, tant en l'aspecte de reducció de sous dels funcionaris com de la reducció de les plantilles, amb el consegüent augment de les ràtios. Tot plegat el penós panorama que se'ns ofereix és el d'un alumnat cada vegada més desatès, més amuntegat i segregat.

L'absència del contrapès dels poders públics, ara mateix exangües i desmembrats, fa que el mercat i el capital, amb la seva natural tendència a l'hipertròfia, assolixin unes proporcions esfereïdores. Aquest cop els qui ens sentim part integrant de l'escola pública ens trobam davant el difícil tràngol d'haver de fer front a una refinada amenaça. Una amenaça que, de ser viva, no crec que Hannah Arendt tingués massa inconvenients en identificar-la amb el germen d'una nova forma de totalitarisme. Perquè no hauríem de tenir cap dubte que el que tenim al davant és, ni més ni menys, que una dictadura del mercat i del capital. Una dictadura equívoca, subtil, sedosa, seductora, mimètica, llenegadissa i de nou tall, si tan voleu, però dictadura al cap i a la fi.

D'ençà que tenc ús de raó mai no he deixat de creure en l'enorme potencial de l'escola. Cada vegada resulta més senzill trobar ensenyants que dubtin de l'actual poder d'enculturació i aculturació de l'escola. Crec que una de les principals raons de ser de l'STEI-i és la de recordar-nos i demostrar-nos que l'escola no solsment té el poder de transmetre els formants socioculturals sinó també de transformar-los. Ara més que mai cal reivindicar el vessant transformador i revolucionari de l'escola, perquè, ara més que mai, hem de veure en la crisi una bona oportunitat de canvi, de millora social i humana. Comença a ser hora de tocar els intocables, de posar en qüestió el que fins ara era inqüestionable. De rentar-nos les llegendes de

l'hàbit i el costum per tornar a mirar l'escola amb els ulls nets i deixondits i concedir-li el respecte, la responsabilitat i la consideració que mereix.

“És imminent l'arribada d'una forta maregassa, però si malgrat la tempesta aconseguim mantenir-nos units, aleshores podem ser com el rocam inamovible...”

El meu principal compromís és amb l'escola i l'educació públiques. Crec que malgrat els possibles matisos i prismes personals, tots els que acudim als vostres centres en representació de l'STEI-i tenim clar que aquesta organització sindical viu i es desvia per contribuir a l'aixecament i millora del malmès món de l'ensenyament. És des de la convicció que amb l'STEI-i es pot fer una bona i profitosa contribució a l'escola pública que em sent orgullós de poder formar part d'aquest projecte sindical. És des de la constatació diària d'aquest compromís, d'aquest servei sentit i sincer per part de tots i cadascun dels integrants de l'organització sindical STEI-i, que puc reunir la suficient gosadia i determinació per seguir acudint a la cita amb tots i cadascun de vosaltres, més ara que vénen temps durs i que a l'ensenyament públic les coses encara li vénen més mal dades. És imminent l'arribada d'una forta maregassa, però si malgrat la tempesta aconseguim mantenir-nos units, aleshores podem ser com el rocam inamovible, com l'arbre granat i el vell far que es drecen invictes a sobre del gran penyal on acabaran per estavellar-se i sucumbir les ones i els vents d'aquesta irada mar del mercat i el capital. Perquè malauradament vos haig d'advertir que amb un estat en franc procés de reculada, o quan no de neta dissolució, l'escola bé deu ser un dels darrers baluards, un dels més fermes bastions des d'on les persones, amb cara i ulls, amb mans i cor, podem resistir i fer front a aquesta terrible xacra, incorporària i voraç monstruositat sense carn, ni sang ni rostre, del nou capitalisme que s'està fargant. □